

Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Τόμ. 13, Αρ. 1 (2026)

ICODL2025

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

13ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή
& Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

ISBN: 978-618-5335-27-4

Ανοικτή & Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:

**Οι Δεξιότητες του 21ου Αιώνα
& η Πρόκληση της Τεχνητής Νοημοσύνης**

ΤΟΜΟΣ 1

5-7/12 2025

ΕΑΠ Πάτρα & Εξ Αποστάσεως

Στρογγυλά τραπέζια & Εργαστήριο

ΕΔΑΕ ΕΔΑΕ

doi: [10.12681/icodl.9745](https://doi.org/10.12681/icodl.9745)

Copyright © 2026, ΕΔΑΕ ΕΔΑΕ

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Στρογγυλό Τραπέζι

Ανοικτή εκπαίδευση, εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό και προσβασιμότητα την εποχή της τεχνητής νοημοσύνης

Συμμετέχοντες/ουσες:

- Αντωνία – Μαρία (Τόνια) Χαρτοφύλακα, μέλος Συνεργαζόμενου Εκπαιδευτικού Προσωπικού (ΣΕΠ), Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
- Ευαγγελία (Γκέλη) Μανούσου, Επίκουρη Καθηγήτρια στη Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών (ΣΑΕ), Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
- Νεκταρία (Νόρα) Σακκούλα, Υποψήφια Διδάκτωρ ΣΑΕ, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
- Αντώνης Λιοναράκης, Ομότιμος Καθηγητής ΣΑΕ, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Προεδρείο/Rapporteur: Αντωνία – Μαρία (Τόνια) Χαρτοφύλακα

Το Στρογγυλό Τραπέζι με τίτλο «Ανοικτή εκπαίδευση, εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό και προσβασιμότητα την εποχή της τεχνητής νοημοσύνης» πραγματοποιήθηκε την Πέμπτη 4 Δεκεμβρίου 2025 στο πλαίσιο προσυεδριακής εκδήλωσης. Στόχος του ήταν να εξετάσει τρεις αλληλένδετες διαστάσεις της σύγχρονης εκπαίδευσης: την ανοικτότητα ως φιλοσοφικό και αξιακό πλαίσιο, το εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό ως βασικό στοιχείο της μαθησιακής διαδικασίας και την προσβασιμότητα ως θεμελιώδη κοινωνική και παιδαγωγική αρχή.

Μέσα από θεωρητικές και πρακτικές εισηγήσεις αναδείχθηκε η ανάγκη δημιουργίας εκπαιδευτικών οικοσυστημάτων που αξιοποιούν τις τεχνολογικές εξελίξεις, όπως η Τεχνητή Νοημοσύνη (TN), χωρίς να παραμελούν τις ανθρωπιστικές αξίες, προάγοντας ένα ανοικτό, συμπεριληπτικό και δίκαιο μοντέλο μάθησης.

Ανοικτή Εκπαίδευση και Χαρακτηριστικά Ανοικτότητας στο Εξ Αποστάσεως Εκπαιδευτικό Υλικό την Εποχή της Τεχνητής Νοημοσύνης

Εισηγήτρια: Ευαγγελία Μανούσου

Η εισήγηση της κ. Μανούσου εστιάζει στις προκλήσεις της ανοικτότητας και ειδικότερα του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού υπό το πρίσμα της ανάπτυξης της Τεχνητής Νοημοσύνης. Η ανοικτότητα προσεγγίζεται ως φιλοσοφικό ιδεώδες. Ιστορικά, μια πρώιμη έκφραση της ιδέας εντοπίζεται στην Αγορά της αρχαίας Αθήνας, όπου η «παρρησία» επέτρεπε την ελεύθερη διακίνηση ιδεών, αν και η συμμετοχή περιοριζόταν σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες.

Στη σύγχρονη εποχή, η φιλοσοφία της ανοικτής εκπαίδευσης επιδιώκει την καθολική εφαρμογή της ισότιμης πρόσβασης και της διαφάνειας χωρίς αποκλεισμούς. Η πορεία προς τον εκδημοκρατισμό της γνώσης συνδέεται με σημαντικά ιστορικά ορόσημα, ήδη από τον 17^ο αιώνα με τον John Amos Comenius και την αρχή «να διδάσκονται τα πάντα σε όλους». Το πλαίσιο ενισχύθηκε από διεθνείς διακηρύξεις, όπως η Διακήρυξη του Cape Town (2007), η Διακήρυξη του Παρισιού (2012) και η Σύσταση της UNESCO για τους Ανοικτούς Εκπαιδευτικούς Πόρους. Σήμερα, η ανοικτή εκπαίδευση δεν περιορίζεται στη διάθεση ελεύθερου περιεχομένου αλλά περιλαμβάνει ανοικτές παιδαγωγικές πρακτικές και τεχνολογίες, με βασικούς πυλώνες τη διαφάνεια, την ισότητα ευκαιριών και τη συμμετοχή.

Η ανάπτυξη της Τεχνητής Νοημοσύνης επηρεάζει σημαντικά το εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό και θέτει το ερώτημα αν ενισχύει την ανοικτότητα ή δημιουργεί νέους περιορισμούς. Στον τομέα της πρόσβασης, η προσοχή μετατοπίζεται από την απλή διάθεση περιεχομένου (όπως τα MOOCs) στην ισότιμη πρόσβαση σε αλγοριθμικά συστήματα και εργαλεία. Παρότι η ΤΝ επιτρέπει την παραγωγή εξατομικευμένου υλικού, η αξιοποίησή της εξαρτάται από ψηφιακές δεξιότητες και οικονομικές δυνατότητες, γεγονός που μπορεί να δημιουργήσει νέες μορφές αποκλεισμού. Επιπλέον, όταν οι αλγόριθμοι λειτουργούν ως «μαύρα κουτιά» (black boxes), περιορίζεται η δυνατότητα ελέγχου από τους χρήστες. Η διαφάνεια των συστημάτων ΤΝ αναδεικνύεται έτσι σε κρίσιμο ζήτημα δημοκρατίας, ενώ στο πλαίσιο της *κοινωνικής δικαιοσύνης*, τίθεται το ζήτημα της αλγοριθμικής μεροληψίας (bias).

Συμπερασματικά, η ανοικτότητα στην εποχή της ΤΝ δεν μπορεί να περιορίζεται στην ελεύθερη πρόσβαση στο περιεχόμενο. Απαιτείται διασφάλιση της αλγοριθμικής διαφάνειας και ανάπτυξη γραμματισμού στην ΤΝ (AI literacy), ώστε να αποφευχθεί η δημιουργία μιας «ψευδο-ανοικτότητας».

Από τη Φιλοσοφία της Ανοικτότητας στην Ανοικτή Εκπαίδευση του Σήμερα: Προοπτικές και Περιορισμοί

Εισηγητές: Νεκταρία (Νόρα) Σακκούλα & Αντώνης Λιοναράκης

Η εισήγηση αποσκοπεί στην αποτύπωση της μετάβασης της ανοικτότητας από το φιλοσοφικό της υπόβαθρο στην πρακτική εφαρμογή της στη σύγχρονη ανοικτή εκπαίδευση. Η έννοια της ανοικτότητας δεν έχει έναν ενιαίο ορισμό, αλλά αποτελεί μια δυναμική έννοια συνδεδεμένη με αξίες όπως η δημοκρατικότητα, η ισότητα ευκαιριών και η κοινωνική δικαιοσύνη.

Το φιλοσοφικό της υπόβαθρο μπορεί να συνδεθεί με τη φιλελεύθερη παράδοση για τη συγκρότηση του αυτόνομου πολίτη, με την έννοια του habitus του Bourdieu, τον βίοκοσμο του Habermas και την Παιδαγωγική της Απελευθέρωσης του Freire, όπου η εκπαίδευση νοείται ως διαδικασία χειραφέτησης και κριτικού αναστοχασμού. Στην πράξη, η Ανοικτή Εκπαίδευση συνιστά ένα πολυδιάστατο σύστημα που ενσαρκώνει την ανοικτότητα σε πολλαπλά επίπεδα: σε αξίες (αποδοχή της διαφορετικότητας), θεσμούς (ευέλικτες διαδικασίες, πολιτικές προσβασιμότητας), υπηρεσίες υποστήριξης των φοιτητών/τριών, μεθοδολογίες (όπως η εξ αποστάσεως εκπαίδευση) και εκπαιδευτικό υλικό (Ανοικτοί Εκπαιδευτικοί Πόροι). Τα ανοικτά πανεπιστήμια παγκοσμίως, όπως το Ανοικτό Πανεπιστήμιο της Μεγάλης Βρετανίας, ιδρύθηκαν με σκοπό την άρση των εμποδίων πρόσβασης, ωστόσο η τυπική άρση εμποδίων δεν σημαίνει πως η εκπαίδευση καθίσταται απολύτως ανοικτή, καθώς συχνά παραμένουν πολιτισμικοί, υλικοί και γλωσσικοί φραγμοί.

Το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο εξετάζεται ως χαρακτηριστικό παράδειγμα εφαρμογής των αρχών της ανοικτότητας. Το ίδρυμα προάγει την ανοικτή πρόσβαση μέσω της εξ αποστάσεως μεθοδολογίας, της ευελιξίας του συστήματος θεματικών ενοτήτων και της απουσίας τυπικών κριτηρίων εισαγωγής. Παράλληλα, αναδεικνύονται περιορισμοί, όπως τα δίδακτρα, η περιορισμένη αναγνώριση της άτυπης μάθησης και η μη πλήρης υιοθέτηση ανοικτών αδειών στο εκπαιδευτικό υλικό.

Σε σχέση με την Τεχνητή Νοημοσύνη, επισημαίνεται ότι αποτελεί σημαντικό παράγοντα μετασχηματισμού της εκπαίδευσης. Αν και μπορεί να ενισχύσει την εξατομίκευση της μάθησης, υπάρχει ο κίνδυνος δημιουργίας νέων ανισοτήτων, καθώς τα εργαλεία ΤΝ απαιτούν υποδομές και συχνά αποτελούν εμπορικά προϊόντα.

Εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό και προσβασιμότητα την εποχή της Τεχνητής Νοημοσύνης

Εισηγήτρια: Τόνια Χαρτοφύλακα

Η τρίτη εισήγηση επικεντρώνεται στην προσβασιμότητα του ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού, αναδεικνύοντάς τη ως κρίσιμο παράγοντα ποιότητας και απαραίτητη προϋπόθεση για την ουσιαστική εφαρμογή της ανοικτής εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, η προσβασιμότητα μεταφράζεται ως άρση των εμποδίων που περιορίζουν την πρόσβαση στη γνώση. Η συμμόρφωση με νομοθετικές ρυθμίσεις και διεθνή πλαίσια δεν συνιστά απλώς νομική υποχρέωση, αλλά θεμελιώδη παιδαγωγική επιλογή που ταυτίζεται με την ισότιμη πρόσβαση και την κοινωνική δικαιοσύνη. Για την επίτευξη της προσβασιμότητας ψηφιακών προϊόντων, χρησιμοποιούνται οι προδιαγραφές Web Content Accessibility Guidelines (WCAG), οι οποίες ορίζουν τρία επίπεδα συμμόρφωσης:

1. Επίπεδο A: Οι ελάχιστες απαιτήσεις, η μη εφαρμογή των οποίων καθιστά το υλικό μη προσβάσιμο.
2. Επίπεδο AA: Το κανονιστικά απαιτούμενο επίπεδο για φορείς (και ρεαλιστικός στόχος στο εκπαιδευτικό υλικό).
3. Επίπεδο AAA: Το βέλτιστο, αλλά συχνά μη υποχρεωτικό και δύσκολο στην πλήρη επίτευξή του.

Η κ. Χαρτοφύλακα αναλύει τους τέσσερις κεντρικούς πυλώνες προσβασιμότητας των προδιαγραφών WCAG:

- Πρώτος Πυλώνας - Αντιληπτότητα (Perceivable): Αφορά στη δυνατότητα όλων των χρηστών να αντιληφθούν το υλικό.
- Δεύτερος Πυλώνας - Λειτουργικότητα (Operable): Αφορά στη δυνατότητα ασφαλούς και ανεμπόδιστης αλληλεπίδρασης. Το υλικό πρέπει να αποφεύγει επικίνδυνα animation και να υποστηρίζει πλήρως την πλοήγηση μέσω πληκτρολογίου.
- Τρίτος Πυλώνας - Κατανοητότητα (Understandable): Σχετίζεται με τη σαφήνεια και την προβλεψιμότητα του υλικού. Η χρήση απλής γλώσσας και ξεκάθαρων οδηγιών μειώνει το γνωστικό φορτίο.
- Τέταρτος Πυλώνας - Συμβατότητα (Robust): Αφορά στη σωστή τεχνική δόμηση του υλικού, ώστε να ερμηνεύεται ορθά από διαφορετικές συσκευές και βοηθητικές τεχνολογίες.

Τέλος, εξετάστηκε ο ρόλος της Τεχνητής Νοημοσύνης ως εργαλείου υποστήριξης της δημιουργίας προσβάσιμου υλικού, επισημαίνοντας ότι η τεχνολογία μπορεί να βοηθήσει σημαντικά, αλλά δεν υποκαθιστά την παιδαγωγική κρίση του δημιουργού.

Συμπεράσματα

Συμπερασματικά, το στρογγυλό τραπέζι ανέδειξε ότι η ανοικτότητα στην εκπαίδευση, το εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό και η προσβασιμότητα αποτελούν αλληλένδετες διαστάσεις που μετασχηματίζονται στην εποχή της ΤΝ. Η ανοικτότητα δεν μπορεί πλέον να νοείται μόνο ως ελεύθερη παροχή περιεχομένου, αλλά ως μια δυναμική μετα-διαδικασία που επηρεάζεται από τεχνολογικές και κοινωνικές εξελίξεις. Η ΤΝ μπορεί να ενισχύσει την προσβασιμότητα και την εξατομίκευση της μάθησης, αλλά ταυτόχρονα ενέχει τον κίνδυνο δημιουργίας νέων ανισοτήτων και μιας «ψευδο-ανοικτότητας», όταν τα αλγοριθμικά συστήματα λειτουργούν χωρίς διαφάνεια.

Για να παραμείνει η εκπαίδευση ουσιαστικά ανοικτή και συμπεριληπτική απαιτούνται αλγοριθμική διαφάνεια, καλλιέργεια εγγραμματοσμού στην ΤΝ και σταθερή δέσμευση στην καθολική προσβασιμότητα του ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού. Το κρίσιμο διακύβευμα δεν είναι αν θα χρησιμοποιηθεί η ΤΝ, αλλά πώς θα αξιοποιηθεί ώστε να υπηρετεί τις ανθρωπιστικές αξίες της εκπαίδευσης και την κοινωνική δικαιοσύνη.

Στρογγυλό Τραπέζι

Το animation σε τυπικές και μη τυπικές μορφές μάθησης

Συμμετέχοντες/ουσες:

- Λαμπρινή Τριβέλλα, Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής & ΣΕΠ, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
- Αναστασία Λαμπροπούλου, Εκπαιδευτικός στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση ΠΕ86, Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής & ΣΕΠ, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
- Κωνσταντίνος Μιχαήλ Καραγεώργης, Απόφοιτος Προγράμματος Animedu, ΚΕΔΙΒΙΜ Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Προεδρείο/Rapporteur: Σπυρίδων Σιάκας, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Περίληψη

Σε αυτό το Στρογγυλό Τραπέζι προσεγγίστηκαν ποικίλες πρακτικές εφαρμογές animation στην εκπαιδευτική διαδικασία σε τυπικές και μη τυπικές μορφές μάθησης. Παρουσιάστηκαν τρία προγράμματα σπουδών που ήδη λειτούργησαν και λειτουργούν.

Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάστηκαν:

1. το ΜΠΣ ANIMATION , το πρώτο και μοναδικό animation στην Ελλάδα το οποίο λειτουργεί στο ΠαΔΑ.
2. το επιμορφωτικό πρόγραμμα Animedu του Κέντρου Δια βίου Μάθησης του ΠαΔΑ.
3. Τα εκπαιδευτικά εργαστήρια στο φεστιβάλ Χανίων και Δράμας.

Στο τέλος των θεωρητικών παρουσιάσεων πραγματοποιήθηκε σύντομο εργαστήριο-επίδειξη τρισδιάστατης δημιουργίας animation με την τεχνική της φωτογραμμετρίας.

Πιο συγκεκριμένα, σε αυτό το πάνελ παρουσιάστηκαν εισηγήσεις που αναπτύσσονται και πραγματεύονται τη χρήση του animation ως εργαλείου οπτικοακουστικής έκφρασης στην τυπική και μη τυπική μάθηση.

Σε αυτό το πλαίσιο, εξετάζεται η δημιουργική ανάπτυξη ψηφιακού περιεχομένου στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, εστιάζοντας στη δυναμική που αναπτύσσεται μεταξύ καλλιτεχνικής δημιουργίας, ερευνητικής πρακτικής και αξιοποίησης ψηφιακών τεχνολογιών. Ειδικότερα, διερευνάται ο ρόλος του animation και των τεχνολογιών τρισδιάστατης αναπαράστασης ως εργαλείων που μπορούν να υποστηρίξουν τη δημιουργική μάθηση και να ενισχύσουν τη σύνδεση μεταξύ θεωρητικής γνώσης και πρακτικής εφαρμογής.

Η προσέγγιση των εισηγήσεων μέσα από το συγκεκριμένο πάνελ βασίζεται στη λογική της δημιουργίας μέσω έρευνας (research through creation), σύμφωνα με την οποία η ίδια η δημιουργική διαδικασία αποτελεί μέσο παραγωγής γνώσης. Στο πλαίσιο αυτό, η παραγωγή ψηφιακού περιεχομένου —είτε πρόκειται για έργα animation είτε για τρισδιάστατα μοντέλα— λειτουργεί ως πεδίο πειραματισμού και διερεύνησης που επιτρέπει στους συμμετέχοντες να αναπτύξουν τόσο τεχνικές δεξιότητες όσο και δημιουργικές στρατηγικές επίλυσης προβλημάτων.

Σε αυτό το πλαίσιο, εξετάζονται τρεις συμπληρωματικές διαστάσεις αυτής της προσέγγισης: την οργάνωση της δημιουργικής παραγωγής animation στην εκπαίδευση, την αξιοποίηση της φωτογραμμετρίας ως εργαλείου τρισδιάστατης δημιουργίας στο σχολικό περιβάλλον και μια μελέτη περίπτωσης παραγωγής ταινίας animation που αξιοποιεί στοιχεία πολιτιστικής αφήγησης. Οι τρεις αυτές προσεγγίσεις αναδεικνύουν διαφορετικές πτυχές της δημιουργικής πρακτικής, οι οποίες συγκλίνουν στη χρήση ψηφιακών μέσων ως εργαλείων μάθησης και έκφρασης.

Οργάνωση παραγωγής και δημιουργική ανάπτυξη animation στην εκπαίδευση

Η παραγωγή animation στην εκπαίδευση μπορεί να αποτελέσει ένα ιδιαίτερα αποτελεσματικό εργαλείο δημιουργικής μάθησης, καθώς συνδυάζει καλλιτεχνική έκφραση, τεχνολογική γνώση και αφηγηματική δομή. Μέσα από τη διαδικασία δημιουργίας ενός έργου animation, οι μαθητευόμενοι εμπλέκονται σε δραστηριότητες που απαιτούν σχεδιασμό, έρευνα, συνεργασία και δημιουργική σκέψη.

Στο πλαίσιο της τυπικής εκπαίδευσης, η διαδικασία παραγωγής οργανώνεται συνήθως σε διακριτά στάδια, τα οποία περιλαμβάνουν τη διερεύνηση της θεματικής περιοχής, την ανάπτυξη της ιδέας και του σεναρίου, τη δημιουργία storyboard, την παραγωγή των οπτικών στοιχείων και τη σύνθεση του τελικού έργου. Η οργανωμένη αυτή διαδικασία επιτρέπει

στους μαθητευόμενους να κατανοήσουν τη δημιουργική παραγωγή ως μια σύνθετη δραστηριότητα που συνδυάζει θεωρητική διερεύνηση και πρακτική εφαρμογή.

Η ερευνητική διάσταση της δημιουργικής διαδικασίας αποτελεί βασικό στοιχείο της εκπαιδευτικής αξιοποίησης του animation. Οι μαθητευόμενοι καλούνται να διερευνήσουν το περιεχόμενο της αφήγησης, να αναζητήσουν πληροφορίες και να διαμορφώσουν οπτικές και αφηγηματικές στρατηγικές που υποστηρίζουν την ιστορία που επιθυμούν να αφηγηθούν. Η διαδικασία αυτή ενισχύεται μέσω πρακτικών αναστοχασμού και ανατροφοδότησης, οι οποίες επιτρέπουν την επαναξιολόγηση των δημιουργικών επιλογών και τη βελτίωση του τελικού αποτελέσματος.

Στη μη τυπική μάθηση, η δημιουργική ανάπτυξη animation χαρακτηρίζεται από μεγαλύτερη ευελιξία και προσαρμοστικότητα. Οι δημιουργικές δραστηριότητες οργανώνονται λιγότερο τυποποιημένα και επιτρέπουν στους συμμετέχοντες να πειραματιστούν με διαφορετικές μορφές έκφρασης. Σε αυτό το πλαίσιο, το animation λειτουργεί κυρίως ως μέσο δημιουργικής διερεύνησης, μέσα από το οποίο αναπτύσσονται δεξιότητες συνεργασίας, δημιουργικής σκέψης και ψηφιακού γραμματισμού.

Η σύγκριση των δύο πλαισίων δείχνει ότι, παρά τις οργανωτικές διαφοροποιήσεις, και τα δύο μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά στην ανάπτυξη δημιουργικών δεξιοτήτων. Η συνδυαστική αξιοποίηση των προσεγγίσεων αυτών μπορεί να οδηγήσει στη διαμόρφωση υβριδικών μοντέλων μάθησης που ενσωματώνουν τη συστηματική οργάνωση της τυπικής εκπαίδευσης με τη δημιουργική ελευθερία της μη τυπικής μάθησης.

Η φωτογραμμετρία ως εργαλείο τρισδιάστατης δημιουργίας στην εκπαίδευση

Η ανάπτυξη ψηφιακών τεχνολογιών τρισδιάστατης απεικόνισης δημιουργεί νέες δυνατότητες για την ενίσχυση της δημιουργικής μάθησης. Η φωτογραμμετρία αποτελεί μια τεχνολογία που επιτρέπει τη δημιουργία τρισδιάστατων μοντέλων μέσω φωτογραφικών λήψεων, μετατρέποντας ένα φυσικό αντικείμενο σε ψηφιακό τρισδιάστατο μοντέλο.

Η αξιοποίηση της φωτογραμμετρίας στο εκπαιδευτικό περιβάλλον παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς μπορεί να εφαρμοστεί με σχετικά απλά μέσα και να ενταχθεί σε δραστηριότητες διερευνητικής μάθησης. Μέσα από τη διαδικασία δημιουργίας τρισδιάστατων μοντέλων, οι μαθητές αναπτύσσουν δεξιότητες που σχετίζονται με τον ψηφιακό γραμματισμό, τη δημιουργικότητα και τη συνεργασία.

Η εφαρμογή της φωτογραμμετρίας παρουσιάζεται μέσα από μια μελέτη περίπτωσης που υλοποιήθηκε στο μάθημα των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών σε δημοτικό σχολείο. Στο πλαίσιο της δραστηριότητας, οι μαθητές διερεύνησαν στοιχεία της λαϊκής τέχνης και της πολιτιστικής κληρονομιάς, συλλέγοντας αντικείμενα από το οικογενειακό τους περιβάλλον και δημιουργώντας τρισδιάστατα μοντέλα μέσω φωτογραμμετρίας.

Τα μοντέλα οργανώθηκαν σε ψηφιακή συλλογή σε διαδικτυακή πλατφόρμα τρισδιάστατων μοντέλων, επιτρέποντας τη δημιουργία ενός ψηφιακού λαογραφικού μουσείου. Παράλληλα, αξιοποιήθηκαν για την ανάπτυξη εκπαιδευτικού παιχνιδιού επαυξημένης πραγματικότητας, μέσω του οποίου οι μαθητές μπορούσαν να εξερευνήσουν τα αντικείμενα χρησιμοποιώντας φορητές συσκευές.

Επιπλέον, τα τρισδιάστατα μοντέλα χρησιμοποιήθηκαν για τρισδιάστατη εκτύπωση, επιτρέποντας τη μετατροπή των ψηφιακών αντικειμένων σε υλικά τεχνουργήματα. Η διαδικασία αυτή ενίσχυσε τη βιωματική διάσταση της μάθησης και ανέδειξε τη σχέση μεταξύ ψηφιακού και φυσικού κόσμου.

Η εφαρμογή αυτή δείχνει ότι η φωτογραμμετρία μπορεί να αποτελέσει ένα ευέλικτο εργαλείο δημιουργικής μάθησης, το οποίο μπορεί να ενταχθεί σε διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα και να υποστηρίξει τη διερευνητική και συνεργατική μάθηση.

Μελέτη περίπτωσης: Η δημιουργία της ταινίας animation «Τα Χρονικά της Ανερούσας Καλλιθέας»

Η δημιουργική πρακτική της παραγωγής animation παρουσιάζεται επίσης μέσα από τη μελέτη περίπτωσης της ταινίας μικρού μήκους animation «Τα Χρονικά της Ανερούσας Καλλιθέας». Η ταινία επιχειρεί να αφηγηθεί την ιστορία και τη μεταμόρφωση του κόλπου της Καλλιθέας στη Ρόδο μέσα από ένα συμβολικό αφηγηματικό πλαίσιο.

Στην παραγωγή της ταινίας δημιουργήθηκαν δύο ψηφιακοί χαρακτήρες με τη βοήθεια τεχνολογιών τεχνητής νοημοσύνης. Οι χαρακτήρες αυτοί, ένα ξωτικό και μια νεράιδα, κινούνται μέσα σε ένα δισδιάστατο περιβάλλον που βασίζεται σε φωτογραφικές λήψεις του αρχιτεκτονικού συγκροτήματος των Ιαματικών Πηγών Καλλιθέας.

Η αφήγηση αξιοποιεί συμβολισμούς για να αποδώσει ιστορικές μεταβολές του χώρου. Το ξωτικό συμβολίζει τις καταστροφές που συνδέονται με την ιστορική περίοδο του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, ενώ η νεράιδα συμβολίζει τη διαδικασία αναγέννησης και αποκατάστασης του μνημείου.

Η συνδυαστική χρήση φωτογραφικού υλικού, ψηφιακών χαρακτήρων και τεχνικών animation δημιουργεί ένα αφηγηματικό πλαίσιο που συνδέει την πολιτιστική μνήμη με τη σύγχρονη ψηφιακή δημιουργία. Η προσέγγιση αυτή αναδεικνύει τη δυνατότητα του animation να λειτουργήσει ως εργαλείο πολιτιστικής αφήγησης και δημιουργικής ερμηνείας της ιστορίας ενός τόπου.

Συμπεράσματα

Μέσα από αυτό το πλαίσιο εισηγήσεων αναδεικνύεται ο σημαντικός ρόλος που μπορούν να διαδραματίσουν οι δημιουργικές ψηφιακές πρακτικές στη σύγχρονη εκπαίδευση. Η παραγωγή animation και η δημιουργία τρισδιάστατου περιεχομένου μέσω φωτογραμμετρίας αποτελούν παραδείγματα δραστηριοτήτων που συνδυάζουν καλλιτεχνική δημιουργία, τεχνολογική γνώση και ερευνητική διερεύνηση.

Η ένταξη αυτών των πρακτικών στο εκπαιδευτικό περιβάλλον μπορεί να ενισχύσει τη δημιουργικότητα, τη συνεργασία και την ενεργό συμμετοχή των μαθητευόμενων. Παράλληλα, η σύνδεση τυπικής και μη τυπικής μάθησης δημιουργεί προϋποθέσεις για την ανάπτυξη υβριδικών παιδαγωγικών μοντέλων που συνδυάζουν τη συστηματική γνώση με τη βιωματική εμπειρία της δημιουργίας.

Στο πλαίσιο αυτό, η δημιουργία μέσω έρευνας αναδεικνύεται ως μια ιδιαίτερα γόνιμη προσέγγιση για την αξιοποίηση των ψηφιακών τεχνολογιών στην εκπαίδευση, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση ενός δυναμικού και δημιουργικού μαθησιακού περιβάλλοντος.

Στρογγυλό Τραπέζι

Ανοικτή εκπαίδευση & ένταξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων

Συμμετέχοντες/ουσες:

- Νεκταρία Παλαιολόγου, Καθηγήτρια ΣΑΕ, Διευθύντρια «ΜΠΣ» LRM, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο Γιάννης Μπαβέας, Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
- Ευαγγελία Ματάλα, Project Assistant, Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
- Βικτωρία Πρεκατέ, Εκπαιδευτικός, Ψυχολόγος
- Omar Ahmed, Εκπαιδευόμενος Νυχτερινού ΕΠΑΛ

Προεδρείο/Rapporteur: Νεκταρία Παλαιολόγου

Περίληψη

Στο Στρογγυλό Τραπέζι συζητήθηκαν θέματα που αφορούν εάν και κατά πόσο η ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να συμβάλει στην ένταξη- κοινωνική και εκπαιδευτική- ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Συγκεκριμένα:

- Οι ευκαιρίες και τα εμπόδια που υπάρχουν όσον αφορά στη χρήση της Ανοικτή Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση ως εργαλείο για τη μαθησιακή υποστήριξη των προσφύγων και μεταναστών
- Οι ανάγκες και τα προβλήματα που αναδείχθηκαν κατά τη διάρκεια της πανδημίας στην εφαρμογή της ΑεξΑ εκπαίδευσης στην εκπαιδευτική πράξη για την υποστήριξη των προσφύγων μαθητών
- Οι ευκαιρίες που παρέχει η ΑεξΑ για τη μαθησιακή υποστήριξη - διδασκαλία ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας σε μετανάστες και πρόσφυγες καθώς και οι δυνατότητες για τεχνολογικό εγγραμματισμό των προσφύγων και μεταναστών με στόχο και κοινωνική ένταξη και επαγγελματική αποκατάστασή τους.

- Ο ρόλος του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης (ΔΟΜ) στη μαθησιακή υποστήριξη και επαγγελματική αποκατάσταση των προσφύγων και μεταναστών μέσα από συνέργειες: η ΑεξΑ ως πεδίο πρόκλησης νέων εμπειριών και ανάδειξης νέων αναγκών

Εισήγηση

Στο διεθνές προσκήνιο, παρατηρείται αύξηση της παγκόσμιας ζήτησης για εκπαίδευση, λόγω της παγκόσμιας αύξησης του πληθυσμού, αλλά και της αύξησης ζήτησης για παρακολούθηση ανώτερων εκπαιδευτικών βαθμίδων (Badritdinova, 2023). Ταυτόχρονα, τα ποσοστά των προσφύγων μαθητών που είναι εγγεγραμμένοι στην τυπική εκπαίδευση υπολείπονται σημαντικά από τον γενικό πληθυσμό, σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης (UNHCR, 2019). Οι λόγοι ανάγονται σε προκλήσεις που σχετίζονται γενικότερα με την προσφυγική συνθήκη, αλλά και πιο συγκεκριμένα, με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Για παράδειγμα, εμφανίζονται δυσκολίες στην πρόσβαση στην εκπαίδευση λόγω φυσικής απόστασης ή ελλιπούς ενημέρωσης για τις διαδικασίες, λογιστικά εμπόδια/οργανωτικές ελλείψεις των συστημάτων εκπαίδευσης στην χώρα υποδοχής που δεν είναι προετοιμασμένα για την ενσωμάτωση μεγάλων αριθμών προσφύγων μαθητών, ψυχοκοινωνικές δυσκολίες των ίδιων των προσφύγων, που σχετίζονται με το ιστορικό διακοπτόμενης φοίτησης, αλλά και τραυματογενή απόσυρση/έλλειψη κινήτρου, νομικές δυσκολίες σε σχέση με το καθεστώς ασύλου, αδυναμία αναγνώρισης προηγούμενων εκπαιδευτικών τίτλων κλπ. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση, παρότι προσφέρει κάποιες λύσεις, εμφανίζει άλλου είδους προκλήσεις, όπως ανεπάρκεια συνδεσιμότητας/προσβασιμότητας σε εξοπλισμό, έλλειψη ψηφιακών δεξιοτήτων, μη ευρεία αναγνώριση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ως ισότιμης μορφής εκπαίδευσης με την δια ζώσης, έλλειψη ιδιωτικού χώρου για σύνδεση και μελέτη κλπ.

Για την υπέρβαση αυτών των προκλήσεων και την αποτελεσματικότητα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στους προσφυγικούς πληθυσμούς, προτείνονται, μεταξύ άλλων, η ευελιξία στην δόμηση του εκπαιδευτικού υλικού και τους ρυθμούς επίδοσης, η πρόσβαση σε δωρεάν δεδομένα, ο συνδυασμός της εξ αποστάσεως διδασκαλίας με δια ζώσης υποστηρικτικές συνεδρίες (blended learning), η ποικίλη και σύγχρονη μεθοδολογία, η δυνατότητα διασύνδεσης με πρόσφυγες μαθητές/φοιτητές από διαφορετικούς τοποθεσίες, η επιλογή αντικειμένων κατάλληλων για εξ αποστάσεως εκπαίδευση (με ιδιαίτερη έμφαση στην

εκμάθηση της γλώσσας της χώρας υποδοχής), οι συμπράξεις με σχολεία/κολλέγια/Πανεπιστήμια του εξωτερικού, η υποστήριξη από δίκτυα αποφοιτησάντων προσφύγων, η κατάτμηση του εκπαιδευτικού έργου σε αυτόνομες, αναγνωρίσιμες ενότητες κλπ.

Τα οφέλη από μια τέτοια ευέλικτη προσέγγιση είναι πολλαπλά: Ένα σημαντικό ποσοστό αποφοιτησάντων προχωρά σε ανώτερες σπουδές ή απασχολείται στην αγορά εργασίας, διευκολύνοντας την ενσωμάτωση στις τοπικές κοινωνίες, αλλά και τον μετασχηματισμό των αρχικών κοινωνιών σε περίπτωση που θελήσουν να επιστρέψουν στην χώρα καταγωγής, ενώ ταυτόχρονα απαντώνται οι ακόλουθοι στόχοι του ΟΗΕ για Βιώσιμη Ανάπτυξη: SDG 4.1 (Ποιοτική υποχρεωτική εκπαίδευση για όλους), SDG 4.3 (Ισότιμη πρόσβαση σε τεχνική, επαγγελματική και ανώτερη εκπαίδευση), SDG 4.5 (Εξάλειψη διακρίσεων βάσει φύλου ή άλλων διαφορών ευαλωτότητας), SDG 10 (Μείωση ανισοτήτων), SDG 5 (Ισότητα φύλων με ισότιμη πρόσβαση και χρήση τεχνολογίας), SDG 8 (Αξιοπρεπής διαβίωση και οικονομική ανάπτυξη, με προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και κατάρτισης για πρόσφυγες), SDG 16 (Συνεισφορά στην ειρήνη, σταθερότητα και συμπερίληψη) (UNESCO, 2020). Τέλος, η πρόσβαση σε ευέλικτη, αναγνωρίσιμη εκπαίδευση, βοηθά τους πρόσφυγες να ανοίξουν τους ορίζοντές τους, να αναπτυχθούν και να αυτονομηθούν προσωπικά, ψυχοκοινωνικά και επαγγελματικά (Drolia et al., 2020).

Το ΕΑΠ έχει την εμπειρία της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας σε ενήλικες πρόσφυγες μέσω εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, μέσω της πλατφόρμας edulearn.eap.gr του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Πραγματοποιούνται εξ ολοκλήρου διαδικτυακά και απευθυνόταν σε ετερογενή ομάδα εκπαιδευομένων, με διαφορετικές μητρικές γλώσσες, διαφορετικό μορφωτικό επίπεδο, ευρύ ηλικιακό φάσμα και διαφορετικό βαθμό ψηφιακού εγγραμματισμού.

Η διδασκαλία βασίστηκε σε επικοινωνιακή και μαθητοκεντρική προσέγγιση, με έμφαση στην οπτικοποίηση και τη σταδιακή οικοδόμηση της γνώσης. Χρησιμοποιήθηκαν εικονιστικό λεξιλόγιο, απλές ασκήσεις κατανόησης, σύντομα διαλογικά κείμενα και δραστηριότητες ανάπτυξης προφορικού λόγου. Κάθε διδακτική ενότητα διαμορφώθηκε με προσδιορισμένο μαθησιακό σκοπό άμεσα συνδεδεμένο με τις πραγματικές επικοινωνιακές απαιτήσεις του καθημερινού βίου.

Για τη διαχείριση της ετερογένειας των μαθησιακών ρυθμών, εφαρμόστηκαν πρακτικές διαφοροποιημένης διδασκαλίας, όπως ασκήσεις διαβαθμισμένης δυσκολίας, συχνές

επαναλήψεις και ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες. Επιπροσθέτως, η ευέλικτη χρήση πολλαπλών γλωσσών ενίσχυσε τη γνωστική αφομοίωση και κατανόηση του διδακτικού περιεχομένου και προώθησε την ενεργό συμμετοχή των εκπαιδευομένων στη μαθησιακή διαδικασία.

Η παρούσα εμπειρία καταδεικνύει ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση δύναται να αποτελέσει ένα ουσιαστικό και συμπεριληπτικό μέσο γλωσσικής εκπαίδευσης για ενήλικες πρόσφυγες και μετανάστες, υπό την προϋπόθεση συστηματικής συνεκτίμησης των εξειδικευμένων αναγκών τους. Η διαπροσωπική αλληλεπίδραση, η παιδαγωγική ευελιξία και η προσαρμογή του διδακτικού υλικού αναγνωρίστηκαν ως καθοριστικοί παράγοντες επιτυχίας. Παρά τους περιορισμούς και τις προκλήσεις η συνολική εμπειρία επιβεβαίωσε ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση δύναται να συμβάλει ουσιαστικά στη γλωσσική ενσωμάτωση και ενδυνάμωση των προσφυγικών πληθυσμών.

Σε συνεργασία με το ΔΟΜ, το ΕΑΠ μπορεί να υποστηρίξει την κατάρτιση ευάλωτων ομάδων, με κατάλληλες πλατφόρμες τηλεεκπαίδευσης moodle. Με το πρόγραμμα R.R.F. «Κατάρτιση στην ελληνική γλώσσα, διαπολιτισμική εκπαίδευση και επαγγελματική ένταξη» και την πολύ σημαντική συνέργεια μεταξύ ΔΟΜ και ΕΑΠ, μέσω αυτής καταδεικνύεται η μεγάλη χρησιμότητα των σύντομων προγραμμάτων εξ αποστάσεως κατάρτισης στη μαθησιακή γλωσσική υποστήριξη των μεταναστών και προσφύγων με στόχο την επαγγελματική ένταξη και κοινωνική ενσωμάτωσή τους.

Στρογγυλό Τραπέζι

Προκλήσεις και Προοπτικές στην εξ Αποστάσεως Ξενόγλωσση Εκπαίδευση

Συμμετέχοντες/ουσες:

- Νίκος Σηφάκης, Καθηγητής Τμήματος Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
- Μαρία Κατσαντώνη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, Διευθύντρια ΜΠΣ « Διδακτική της Γαλλικής ως ξένης γλώσσας»
- Γεωργία Καραγιάννη, Σύμβουλος Εκπαίδευσης Αγγλικής Γλώσσας Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης Τρικάλων και Καρδίτσας Υποψήφια Διδάκτωρ ΣΑΕ Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
- Κυριακή Ρασσιά, Αξιολογήτρια προφορικού λόγου Ιταλικής και Ισπανικής Γλώσσας, Υποψήφια Διδάκτωρ ΣΑΕ, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
- Βίκυ Καπερώνη, Ιδρύτρια Teaching Brightly & Brighthales Books, Υποψήφια Διδάκτωρ IICSE Delaware, USA, Συγγραφέας, Εκπαιδεύτρια Ενηλίκων
- Σταυρούλα Καμπάκου, Συγγραφέας Εκπαιδευτικών Βιβλίων Αγγλικής Γλώσσας, Δημιουργός εξ Αποστάσεως Εκπαιδευτικού Υλικού στην Αγγλική Γλώσσα

Προεδρείο/Rapporteur: Νεκταρία (Νόρα) Σακκούλα, Υποψήφια Διδάκτωρ ΣΑΕ, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Το στρογγυλό τραπέζι με τίτλο «Προκλήσεις και Προοπτικές στην εξ Αποστάσεως Ξενόγλωσση Εκπαίδευση» επεδίωξε να συμβάλει σε έναν συστηματικό επιστημονικό διάλογο γύρω από τις παιδαγωγικές, τεχνολογικές και θεσμικές συνιστώσες της σύγχρονης γλωσσικής εκπαίδευσης σε ψηφιακά και υβριδικά περιβάλλοντα. Σε μια εποχή κατά την οποία η εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση έχει παγιωθεί ως οργανικό στοιχείο του εκπαιδευτικού οικοσυστήματος και η Παραγωγική Τεχνητή Νοημοσύνη (ΠΤΝ) μετασηματίζει ριζικά τις

πρακτικές παραγωγής και επεξεργασίας λόγου, καθίσταται επιτακτική η ανάγκη επαναπροσδιορισμού της διδασκαλίας, της αξιολόγησης και του ρόλου των εκπαιδευτικών. Το στρογγυλό τραπέζι ανέδειξε ότι η πρόκληση δεν αφορά απλώς στην τεχνολογική ενσωμάτωση, αλλά τον παιδαγωγικά τεκμηριωμένο σχεδιασμό που θα διασφαλίζει την αυθεντική επικοινωνία, την πραγματολογική επάρκεια, τη μεταγνωστική επίγνωση και τη συμπεριληπτική διάσταση της μάθησης.

Η προβληματική εκκίνησε από την εισήγηση του Νίκου Σηφάκη με τίτλο «Άπταιστα ανακριβείς»: Οι κίνδυνοι και οι ευκαιρίες της Παραγωγικής Τεχνητής Νοημοσύνης για τη γλωσσική εκπαίδευση», όπου αναλύθηκε το φαινόμενο των «άπταιστα ανακριβών» χρηστών/ριών, δηλαδή εκείνων που παράγουν γραμματικά άρτιο και ρευστό λόγο με τη βοήθεια αλγοριθμικών εργαλείων, χωρίς όμως να κατέχουν πλήρως την επικοινωνιακή και κοινωνικοπολιτισμική διάσταση της γλώσσας. Η έννοια του «ανομοιόμορφου τεχνολογικού μετώπου» ανέδειξε την ακανόνιστη και απρόβλεπτη απόδοση της ΤΝ: υπεροχή σε συγκεκριμένες γνωστικές λειτουργίες, αλλά αδυναμία κατανόησης υπονοουμένων, συμφραζομένων και λεπτών πραγματολογικών αποχρώσεων. Στο πλαίσιο της ξενόγλωσσης εκπαίδευσης, όπου η γλώσσα αποτελεί ταυτόχρονα μέσο και σκοπό της μάθησης, η επιφανειακή ορθότητα δεν αρκεί. Η αυθεντική επικοινωνία προϋποθέτει πολιτισμική επίγνωση και κατανόηση της κοινωνικής λειτουργίας του λόγου.

Η συζήτηση ανέδειξε επίσης τη διαφοροποίηση μεταξύ τυπικής, μη τυπικής και άτυπης μάθησης, όπως τονίστηκε στην παρέμβαση του Σηφάκη. Η αυξανόμενη επιρροή της άτυπης, ψηφιακά διαμεσολαβημένης μάθησης, όπου ο/η εκπαιδευόμενος/η αλληλεπιδρά απευθείας με εφαρμογές ΤΝ, δημιουργεί νέες δυναμικές αλλά και κινδύνους. Εάν η χρήση αυτών των εργαλείων δεν συνοδεύεται από κριτικό γραμματισμό, ενδέχεται να οδηγήσει σε αποσπασματική γνώση και υποβάθμιση της θεσμικής εκπαιδευτικής διαδικασίας. Ο ρόλος των εκπαιδευτικών αναδείχθηκε ως καθοριστικός. Οι εκπαιδευτικοί δεν είναι απλώς μεταδότες/τριες γνώσης, αλλά επιμελητές/λήτρες περιεχομένου, καθοδηγητές/γήτρες ηθικής χρήσης της τεχνολογίας και εγγυητές/ήτρες της ποιότητας της μαθησιακής εμπειρίας. Στο πεδίο της αξιολόγησης, η Μαρία Κατσαντώνη, στην εισήγησή της με τίτλο «Η αξιολόγηση στην τριτοβάθμια εξ Αποστάσεως ξενόγλωσση εκπαίδευση στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο: πρακτικές, εφαρμογές της τεχνολογίας, ανάπτυξη γλωσσικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων των φοιτητριών/ητών», παρουσίασε ένα πολυεπίπεδο και διαμορφωτικό μοντέλο που εφαρμόζεται στην τριτοβάθμια εξ αποστάσεως ξενόγλωσση

εκπαίδευση. Η αξιολόγηση προσεγγίστηκε ως δυναμική διαδικασία που ενσωματώνει εξατομικευμένες και συνεργατικές γραπτές εργασίες, δραστηριότητες διαμεσολάβησης, δημιουργική γραφή, ανάλυση αυθεντικού προφορικού λόγου και τελική εργασία με προφορική υποστήριξη. Η σύνδεση των κριτηρίων αξιολόγησης με το αναθεωρημένο Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς (ΚΕΠΑ) διασφαλίζει την καλλιέργεια γλωσσικών, γνωστικών, δημιουργικών και ψηφιακών δεξιοτήτων με σαφή και διαφανή τρόπο. Η αξιολόγηση δεν περιορίζεται στη μέτρηση γνώσης, αλλά λειτουργεί ως μηχανισμός αναστοχασμού, επαγγελματικής ανάπτυξης και ενδυνάμωσης των φοιτητών/τριών.

Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε, όπως τόνισε η Κατσαντώνη, στη διαφάνεια και την ακαδημαϊκή ακεραιότητα. Σε περιβάλλοντα όπου η ΤΝ μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την παραγωγή εργασιών, η αξιολόγηση οφείλει να μετατοπιστεί προς αυθεντικές μορφές που απαιτούν προσωπική τοποθέτηση, κριτική επεξεργασία και προφορική υποστήριξη. Η τεχνολογία μπορεί να υποστηρίξει τη διαδικασία ανατροφοδότησης και αυτοαξιολόγησης, αλλά δεν μπορεί να υποκαταστήσει την υπευθυνότητα και τη συνειδητή συμμετοχή του/της εκπαιδευόμενου/ης.

Η καλλιέργεια μεταγνωστικών και αυτορρυθμιστικών δεξιοτήτων αποτέλεσε έναν ακόμη κεντρικό άξονα του διαλόγου μέσα από την εισήγηση της Γεωργίας Καραγιάννη με τίτλο «Αντεστραμμένη Τάξη και Τεχνητή Νοημοσύνη: Ενίσχυση Μεταγνωστικών Δεξιοτήτων στη Ξενόγλωσση Εκπαίδευση». Η αντεστραμμένη τάξη, με τις φάσεις προπαρασκευής, ενεργού συμμετοχής και αναστοχασμού, συνδέεται οργανικά με τις φάσεις σχεδιασμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης της μεταγνωστικής διαδικασίας. Η ΤΝ μπορεί να λειτουργήσει υποστηρικτικά, προσφέροντας διαγνωστικά εργαλεία, εξατομικευμένες μαθησιακές διαδρομές και άμεση ανατροφοδότηση. Ωστόσο, όπως υπογράμμισε η Καραγιάννη, η τεχνολογία δεν πρέπει να μειώνει τη γνωστική προσπάθεια ούτε να οδηγεί σε παθητική αποδοχή παραγόμενου περιεχομένου. Αντιθέτως, οφείλει να ενισχύει τον αναστοχασμό, την κριτική σκέψη και την ικανότητα αυτορρύθμισης.

Η διαμεσολάβηση αναδείχθηκε ως εναλλακτική και παιδαγωγικά τεκμηριωμένη μορφή εξ αποστάσεως αξιολόγησης μέσα από την εισήγηση της Κυριακής Ρασιά με τίτλο «Η διαμεσολάβηση ως εναλλακτική μέθοδος εξ αποστάσεως αξιολόγησης στην ιταλική γλώσσα: σύγχρονες θεωρίες, πρακτικές εφαρμογές και ο ρόλος της Τεχνητής Νοημοσύνης». Σύμφωνα με το αναθεωρημένο ΚΕΠΑ, η διαμεσολάβηση περιλαμβάνει τη δυνατότητα κατανόησης, επιλογής, μετασχηματισμού και αναδόμησης νοήματος για διαφορετικά ακροατήρια και

συμφραζόμενα. Σε αντίθεση με τις παραδοσιακές εξετασιοκεντρικές πρακτικές, η διαμεσολάβηση αποτυπώνει ολιστικά τη γλωσσική ικανότητα, ενεργοποιώντας δημιουργικότητα, κριτική σκέψη και διαπολιτισμική επίγνωση. Στο εξ αποστάσεως περιβάλλον, μπορεί να υλοποιηθεί μέσω συνεργατικών δραστηριοτήτων σύνθεσης πληροφοριών από πολλαπλές πηγές, ενισχύοντας τη διαπραγμάτευση νοήματος και τη συλλογική οικοδόμηση γνώσης. Η ΤΝ μπορεί να υποστηρίξει την οργάνωση και την ανατροφοδότηση, χωρίς να υποκαθιστά τη νοηματοδοτική δράση του/της μαθητή/θήτριας. Η διάσταση της συμπερίληψης και της προσβασιμότητας αποτέλεσε ουσιαστική συνιστώσα της συζήτησης μέσα από την εισήγηση της Βίκυς Καπερώνη με τίτλο «Πολυαισθητηριακές Προσεγγίσεις στην Εξ Αποστάσεως Ξενόγλωσση Εκπαίδευση». Οι προσεγγίσεις αυτές ανέδειξαν ότι η εξ αποστάσεως διδασκαλία απαιτεί διαφοροποιημένες στρατηγικές που μειώνουν το γνωστικό φορτίο, ενισχύουν την οπτικοποίηση και αξιοποιούν πολλαπλά κανάλια πρόσληψης πληροφορίας. Η τεχνολογία μπορεί να λειτουργήσει ως μηχανισμός άρσης εμποδίων, εφόσον εντάσσεται σε ένα συνειδητό παιδαγωγικό σχέδιο διαφοροποίησης. Η συμπεριληπτική εξ αποστάσεως εκπαίδευση δεν σχεδιάζεται για τον «μέσο/η» μαθητή/θήτρια, αλλά για την ποικιλότητα των γνωστικών και πολιτισμικών προφίλ.

Παράλληλα, η εξ αποστάσεως ξενόγλωσση εκπαίδευση προσεγγίστηκε ως αυτόνομο παιδαγωγικό οικοσύστημα μέσα από την εισήγηση της Σταυρούλας Καμπάκου με τίτλο «Διδάσκοντας για το Αύριο: Παιδαγωγικές Προσεγγίσεις και Καινοτομία στην Εξ Αποστάσεως Ξενόγλωσση Εκπαίδευση». Η θεωρία της συναλλακτικής απόστασης και το μοντέλο Community of Inquiry αναδείχθηκαν ως θεωρητικά πλαίσια που υπογραμμίζουν τη σημασία της ισορροπίας μεταξύ διδακτικής, κοινωνικής και γνωστικής παρουσίας. Η δημιουργία ψηφιακών κοινοτήτων μάθησης, η ενίσχυση της μαθησιακής αυτονομίας και η πολυτροπική, βιωματική προσέγγιση της γνώσης συνιστούν πυλώνες καινοτομίας. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να λειτουργήσει ως δυναμικό πλαίσιο νοηματοδότησης και συνεργασίας, εφόσον σχεδιαστεί με παιδαγωγική συνέπεια.

Σε ένα ευρύτερο θεωρητικό επίπεδο, το στρογγυλό τραπέζι ανέδειξε το ερώτημα της φυσιογνωμίας της γλωσσικής εκπαίδευσης στην εποχή της αλγοριθμικής διαμεσολάβησης. Η γλώσσα δεν είναι απλώς σύστημα κανόνων, αλλά πεδίο σχέσεων, ταυτοτήτων και εξουσίας. Η ενσωμάτωση της ΤΝ δεν μπορεί να εξετάζεται αποκλειστικά υπό όρους αποδοτικότητας, αλλά οφείλει να αξιολογείται ως προς τις επιπτώσεις της στη γλωσσική

υποκειμενικότητα, τη διαπολιτισμική ευαισθησία και τη δημοκρατική διάσταση της εκπαίδευσης. Η έννοια της «άπταιστης ανακρίβειας», όπως αναπτύχθηκε από τον Σηφάκη, λειτουργεί ως υπενθύμιση της απόκλισης μεταξύ μορφής και νοήματος, μεταξύ επιφανειακής ευχέρειας και ουσιαστικής κατανόησης.

Η ενσωμάτωση της ΤΝ και των ψηφιακών εργαλείων δεν μπορεί να επαφίεται αποκλειστικά στην ατομική πρωτοβουλία των εκπαιδευτικών. Όπως επισημάνθηκε συνολικά από τους/τις εισηγητές/γήτριες, απαιτούνται θεσμικά πλαίσια, σαφείς κατευθυντήριες γραμμές, επιμόρφωση και διαρκής αξιολόγηση των πρακτικών. Η ακαδημαϊκή ακεραιότητα, η προστασία δεδομένων και η δεοντολογία αποτελούν αναγκαίες προϋποθέσεις για την υπεύθυνη αξιοποίηση της τεχνολογίας. Η τεχνολογία μπορεί να επιταχύνει διαδικασίες, αλλά μόνο η παιδαγωγική συνείδηση μπορεί να διασφαλίσει ότι η επιτάχυνση αυτή οδηγεί σε ουσιαστική μάθηση.

Το στρογγυλό τραπέζι κατέδειξε ότι η εξ αποστάσεως ξενόγλωσση εκπαίδευση βρίσκεται σε φάση βαθιού μετασχηματισμού. Ο μετασχηματισμός αυτός δεν είναι μόνο τεχνολογικός, αλλά αξιακός και παιδαγωγικός. Η πρόκληση του μέλλοντος δεν έγκειται στην επιλογή μεταξύ τεχνολογίας και ανθρωποκεντρικής εκπαίδευσης, αλλά στη σύνθεσή τους σε ένα συνεκτικό, υπεύθυνο και δημοκρατικό πλαίσιο. Η ισορροπία μεταξύ αλγοριθμικής αποτελεσματικότητας και ανθρώπινης ευαισθησίας, εξατομίκευσης και συλλογικότητας, καινοτομίας και παιδαγωγικής ευθύνης, αποτελεί τον κεντρικό άξονα της σύγχρονης εξ αποστάσεως ξενόγλωσσης εκπαίδευσης. Η τεχνολογία μπορεί να προσφέρει εργαλεία. Η παιδαγωγική, όμως, ορίζει το νόημά τους. Και στο πεδίο της γλώσσας, όπου το νόημα είναι η ίδια η ουσία της μάθησης, η ευθύνη αυτή καθίσταται ιδιαίτερα κρίσιμη.

Βιωματικό Εργαστήριο

Σχεδιασμός και Ανάπτυξη εξ Αποστάσεως Εκπαιδευτικού Υλικού

Συμμετέχοντες/ουσες:

- Ευαγγελία (Γκέλη) Μανούσου, Επίκουρη Καθηγήτρια ΕΑΠ & Συντονίστρια ΕΚΠ65
- Μαρία Δ. Αυγερινού, Επίκουρη Καθηγήτρια The American College of Greece & ΣΕΠ – ΕΑΠ
- Δημήτρης Βλαχόπουλος, Καθηγητής & ΣΕΠ – ΕΑΠ
- Ελένη Ντρενογιάννη, Καθηγήτρια ΑΠΘ & ΣΕΠ – ΕΑΠ
- Αδαμαντία Σπανακά, Καθηγήτρια ΣΕΠ – ΕΑΠ

Συμμετέχουσες φοιτήτριες (ΕΚΠ 65: 2024–2025): Μαρία Μαυροπούλου, Δημητρία Καπόγλη, Καλαμιώτισσα Ρούσου, Ερμιόνη Κατιρτζόγλου

Περίληψη

Το κείμενο παρουσιάζει τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και τα αποτελέσματα του βιωματικού εργαστηρίου που πραγματοποιήθηκε στις 5 Δεκεμβρίου 2025 στο πλαίσιο του 13^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση [ICODL 2025](#). Το εργαστήριο ανέδειξε τη σημασία του εκπαιδευτικού υλικού στη ΘΕ ΕΚΠ65 και βασίστηκε στην παρουσίαση τεσσάρων άριστων φοιτητικών εργασιών, επιλεγμένων ανάμεσα σε 196 υποβληθείσες. Το υβριδικό μοντέλο συμμετοχής στο εργαστήριο συνέβαλε σε μια ευρύτερη συνεργασία και αλληλεπίδραση μεταξύ των συμμετεχόντων/ουσών. Σκοπός του εργαστηρίου ήταν να αναδείξει σημαντικά σημεία του σχεδιασμού του εκπαιδευτικού υλικού ως κεντρικού εργαλείου μάθησης στο πλαίσιο των εξ αποστάσεως προγραμμάτων. Τα αποτελέσματα του εργαστηρίου υπογράμμισαν τη σημασία της βιωματικής εμπλοκής και της σύνδεσης θεωρίας-πράξης.

Λέξεις κλειδιά: εξ Αποστάσεως Εκπαιδευτικό Υλικό, Βιωματικό Εργαστήριο

Abstract

This paper presents the design, implementation, and outcomes of the experiential workshop held on 5 December 2025 within the framework of the 13th International Conference on Open and Distance Learning (ICODL 2025). The workshop highlighted the central role of educational material in the EKP65 module and was based on the presentation of four exemplary student assignments selected from a total of 196 submissions. The hybrid participation model fostered broader collaboration and interaction among participants. The aim of the workshop was to showcase key aspects of the design of educational material as a core learning tool within distance education programmes. The findings underscored the importance of experiential engagement and the meaningful connection between theory and practice.

Keywords: Distance Education Material, Experiential Workshop

Εισαγωγή

Στην εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (εξΑΕ), το Εκπαιδευτικό Υλικό (ΕΥ) αποτελεί τον θεμέλιο λίθο της μαθησιακής διαδικασίας, καθώς αναλαμβάνει να υποκαταστήσει τη φυσική παρουσία του διδάσκοντα και να λειτουργήσει ως «δασκάλος σε ετοιμότητα» (Λιοναράκης, 2001). Το ΕΥ δεν περιορίζεται στη μετάδοση πληροφοριών· οργανώνει, καθοδηγεί και ενεργοποιεί τον/την φοιτητή/τρια, δημιουργώντας ένα πλαίσιο αυτορυθμιζόμενης μάθησης. Οι προδιαγραφές του ΕΑΠ (ΕΕΥΕΜ, 2012) τονίζουν ότι το υλικό πρέπει να είναι αυτοδιδασκτικό, διαλογικό, προσβάσιμο και δομημένο με σαφείς μαθησιακούς στόχους, ώστε να υποστηρίζει την αυτόνομη μελέτη και να μειώνει το αίσθημα απομόνωσης.

Η διαλογικότητα αποτελεί θεμελιώδες χαρακτηριστικό του ποιοτικού ΕΥ, καθώς δημιουργεί μια νοητή «συνομιλία» ανάμεσα στο κείμενο και τον/την εκπαιδευόμενο/η, ενισχύοντας την ενεργό εμπλοκή και τη γνωστική παρουσία (Μανούσου, 2008). Παράλληλα, το υλικό οφείλει να καλλιεργεί δεξιότητες, να ενσωματώνει δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης και να προσφέρει σαφή καθοδήγηση, στοιχεία που ενισχύουν την αυτονομία και τη μεταγνώση (Μανούσου & Χαρτοφύλακα, 2020).

Οι αρχές αυτές αποτέλεσαν τον πυρήνα του βιωματικού εργαστηρίου της ΘΕ ΕΚΠ65 που πραγματοποιήθηκε στο ICODL 2025, όπου αναδείχθηκαν καλές πρακτικές σχεδιασμού εκπαιδευτικού υλικού μέσα από φοιτητικές εργασίες υψηλής ποιότητας.

Το Εκπαιδευτικό Υλικό ως «Δάσκαλος σε Ετοιμότητα»

Στην εξΑΕ, το ΕΥ λειτουργεί ως ο βασικός μηχανισμός διδασκαλίας, προσφέροντας καθοδήγηση, στήριξη και νοητή αλληλεπίδραση τη στιγμή που ο/η φοιτητής/τρια μελετά (Λιοναράκης, 2001). Η έννοια του «δασκάλου σε ετοιμότητα» περιγράφει ακριβώς αυτή τη λειτουργία: το υλικό είναι σχεδιασμένο έτσι ώστε να «προβλέπει» τις ανάγκες του εκπαιδευόμενου, να απαντά σε πιθανά ερωτήματα, να προσφέρει παραδείγματα, επεξηγήσεις και σκαλωσιές μάθησης.

Τα βασικά στοιχεία των προδιαγραφών του ΕΥ σύμφωνα με το Εργαστήριο Εκπαιδευτικού Υλικού και Εκπαιδευτικής Μεθοδολογίας του ΕΑΠ (ΕΕΥΕΜ, 2012) αναφέρουν ότι είναι απαραίτητο:

- να έχει σαφή δομή και οργάνωση
- να περιλαμβάνει διαλογικά στοιχεία (ερωτήσεις, σχόλια, προτροπές)
- να ενσωματώνει δραστηριότητες αξιολόγησης και αυτοαξιολόγησης
- να παρέχει ανατροφοδότηση
- να καλλιεργεί γνωστικές δεξιότητες

Έτσι, το ΕΥ δεν είναι στατικό κείμενο, αλλά ένας δυναμικός παιδαγωγικός μηχανισμός που καθοδηγεί τον/την φοιτητή/τρια σε κάθε βήμα της μαθησιακής πορείας.

Ο διάλογος και η Αλληλεπίδραση στο Εκπαιδευτικό Υλικό

Ο διάλογος αποτελεί θεμελιώδη αρχή του ΕΥ στο πλαίσιο της εξΑΕ. Το ΕΥ πρέπει να δημιουργεί μια αίσθηση «παρουσίας» του/της διδάσκοντα/ουσας μέσα από:

- ερωτήσεις κατανόησης
- σχόλια και προτροπές
- παραδείγματα, μελέτες περίπτωσης
- δραστηριότητες

Η διαλογική γραφή ενισχύει την αλληλεπίδραση, η οποία αποτελεί κρίσιμο παράγοντα ποιότητας στην εξΑΕ (Moore, 1989). Στο πλαίσιο της ΘΕ ΕΚΠ65, η αλληλεπίδραση αποτελεί

μια από τις βασικές αρχές σχεδιασμού στην οποία δίνεται έμφαση κατά την εκπόνηση συνήθως της 4^{ης} γραπτής εργασίας.

Παράλληλα, η σύγχρονη βιβλιογραφία αναδεικνύει τη σημασία της καλλιέργειας δεξιοτήτων μέσα από το ΕΥ, το οποίο οφείλει να ενσωματώνει δραστηριότητες που ενισχύουν την κριτική σκέψη, την αυτορρύθμιση και την εφαρμογή της γνώσης (Μανούσου & Χαρτοφύλακα, 2020α). Η οργάνωση της πληροφορίας, η σαφήνεια της δομής και η παιδαγωγική συνέπεια αποτελούν κρίσιμες παραμέτρους για την αποτελεσματικότητα του υλικού (Μανούσου & Χαρτοφύλακα, 2020β).

Το Βιωματικό Εργαστήριο της ΘΕ ΕΚΠ65 στο ICODL 2025

Το εργαστήριο του ICODL 2025 αποτέλεσε μια βιωματική εφαρμογή των αρχών σχεδιασμού εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού. Η διαδικασία επιλογής των τεσσάρων άριστων φοιτητικών εργασιών ήταν πολυεπίπεδη και βασίστηκε σε κριτήρια παιδαγωγικής τεκμηρίωσης, δημιουργικότητας, συνοχής και ποιότητας τα οποία διαμόρφωσε η 16/μελής Ομάδα Διδακτικού Προσωπικού της ΕΚΠ65 του Ακαδημαϊκού έτους 2024-2025.

Η υλοποίηση του Εργαστηρίου

Το εργαστήριο πραγματοποιήθηκε υβριδικά, με 43 ενεργούς συμμετέχοντες/ουσες, και οργανώθηκε σε πέντε διακριτά στάδια, τα οποία υποστήριξαν μια ολοκληρωμένη βιωματική μαθησιακή εμπειρία.

A. Παρουσίαση των Γραπτών Εργασιών

Η παρουσίαση των Γραπτών Εργασιών υλοποιήθηκε με διαλογικό τρόπο: ο/η ΣΕΠ έθετε κρίσιμα ερωτήματα σχετικά με τις παιδαγωγικές επιλογές και τις προκλήσεις του σχεδιασμού, ενώ η φοιτήτρια απαντούσε αναδεικνύοντας τις στρατηγικές που ακολούθησε.

Οι τέσσερις φοιτήτριες εστίασαν σε διαφορετικές πτυχές του εκπαιδευτικού υλικού:

- Μ. Μαυροπούλου: Εισαγωγή – Δραστηριότητες – Οπτικοποίηση
- Δ. Καπόγλη: Δημιουργικότητα – Μαθησιακά Αποτελέσματα
- Κ. Ρούσσου: Μελέτη Περίπτωσης – Ανατροφοδότηση
- Ε. Κατιρτζόγλου: Δομή – Οπτικολεκτικά στοιχεία – Οδηγός Περαιτέρω Μελέτης

Η ποικιλία των προσεγγίσεων επέτρεψε στους συμμετέχοντες να δουν στην πράξη διαφορετικές εκδοχές ποιοτικού εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού.

B. Ατομική παρατήρηση

Για να ενισχυθεί η στοχευμένη παρακολούθηση και η αναστοχαστική διάσταση του εργαστηρίου, οι συμμετέχοντες/ουσες έλαβαν ένα **Φυλλάδιο Καθοδηγητικών Σημειώσεων και Παρατήρησης**. Το φυλλάδιο είχε διττό σκοπό:

1. να κατευθύνει την προσοχή σε κρίσιμες παραμέτρους του ποιοτικού σχεδιασμού εξαΕΥ
2. να λειτουργήσει ως εργαλείο συστηματικής καταγραφής παρατηρήσεων για τη μετέπειτα ομαδική εργασία.

Οι κατηγορίες παρατήρησης περιλάμβαναν: εισαγωγή και εκπαιδευτικό σχεδιασμό, μαθησιακά αποτελέσματα, δομή και οργάνωση, οπτικοποίηση, δραστηριότητες αξιολόγησης και αυτοαξιολόγησης, ανατροφοδότηση, ποιότητα κειμένου, και οδηγό περαιτέρω μελέτης. Η διαδικασία αυτή ενίσχυσε ουσιαστικά τη **βιωματική μάθηση**: οι συμμετέχοντες/ουσες δεν παρακολουθούσαν παθητικά, αλλά κατέγραφαν συστηματικά παρατηρήσεις, εντόπιζαν καλές πρακτικές και ανέλυαν τις παιδαγωγικές επιλογές των φοιτητριών.

Γ. Ομαδική σύνθεση

Μετά την ολοκλήρωση των παρουσιάσεων και της ατομικής παρατήρησης, οι συμμετέχοντες/ουσες εργάστηκαν ομαδικά —τρεις ομάδες δια ζώσης και δύο εξ αποστάσεως— συγκεντρώνοντας, συγκρίνοντας και συνθέτοντας τις παρατηρήσεις τους. Στόχος ήταν η δημιουργία ενός βασικού ομαδικού Χάρτη Προδιαγραφών Σχεδιασμού του Εκπαιδευτικού Υλικού, ο οποίος αποτύπωνε συγκεντρωτικά τα κριτήρια ποιότητας που αναδείχθηκαν μέσα από τις φοιτητικές εργασίες.

Δ. Παρουσίαση και συζήτηση

Ακολούθησε παρουσίαση των ομαδικών συμπερασμάτων και συζήτηση στην ολομέλεια. Από τη συζήτηση προέκυψε ότι ο σχεδιασμός εκπαιδευτικού υλικού αποτελεί μια πολυεπίπεδη και απαιτητική διαδικασία, η οποία προϋποθέτει:

- πολλαπλές αναγνώσεις
- αναστοχασμό
- συνεχή αναθεώρηση
- παιδαγωγική συνέπεια
- και συστηματική τεκμηρίωση

φοιτητή/τρια σε κάθε στάδιο της μαθησιακής διαδικασίας (Λιοναράκης, 2001· ΕΕΥΕΜ, 2012). Η ποιότητα του υλικού συνδέεται άμεσα με τον βαθμό αλληλεπίδρασης, την καλλιέργεια δεξιοτήτων και την ανάπτυξη της αυτονομίας των εκπαιδευομένων, στοιχεία που επιβεβαιώθηκαν μέσα από την ανάλυση των φοιτητικών εργασιών.

Η έμφαση στον διάλογο, η σαφής δομή, η τεκμηριωμένη ανατροφοδότηση και η παιδαγωγική συνέπεια αναδείχθηκαν ως κρίσιμες παράμετροι σχεδιασμού, τόσο μέσα από τις παρουσιάσεις όσο και μέσα από την ατομική και ομαδική παρατήρηση. Η χρήση του Φυλλαδίου Καθοδηγητικών Σημειώσεων αποτέλεσε ένα κρίσιμο σημείο που συνέβαλε στη βιωματική προσέγγιση, επιτρέποντας στους συμμετέχοντες/ουσες να αναγνωρίσουν καλές πρακτικές, να αναστοχαστούν πάνω στις παιδαγωγικές επιλογές και να συνθέσουν έναν συγκεντρωτικό Χάρτη Προδιαγραφών Σχεδιασμού του ΕΥ.

Η ομαδική εργασία και η συζήτηση στην ολομέλεια ανέδειξαν ότι ο σχεδιασμός εκπαιδευτικού υλικού είναι μια πολυεπίπεδη, απαιτητική και δημιουργική διαδικασία, η οποία προϋποθέτει πολλαπλές αναγνώσεις, αναστοχασμό, αναθεώρηση και συνεχή σύνδεση θεωρίας και πράξης. Η αξιολόγηση επιβεβαίωσε ότι το εργαστήριο θεωρήθηκε από τους συμμετέχοντες/ουσες ιδιαίτερα χρήσιμο, δημιουργικό και αναγκαίο, καθώς τους βοήθησε να εμβαθύνουν ουσιαστικά στη διαδικασία σχεδιασμού εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού. Συνολικά, το εργαστήριο ανέδειξε ότι η θεωρία της εξΑΕ αποκτά πραγματικό νόημα όταν εφαρμόζεται βιωματικά. Η ενεργή συμμετοχή, η παρατήρηση, η ανάλυση και η συνεργατική σύνθεση αποτελούν βασικούς μηχανισμούς μάθησης που ενισχύουν την κατανόηση των αρχών σχεδιασμού εκπαιδευτικού υλικού και συμβάλλουν στη διαμόρφωση μιας δυναμικής κοινότητας πρακτικής στη ΘΕ ΕΚΠ65.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- ΕΕΥΕΜ. (2012). *Οδηγίες πιστοποίησης έντυπου υλικού ως προς τα χαρακτηριστικά ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης* (Έκδοση 1.0). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Kandemir, B., & Çakmak, E. K. (2021). Structure in distance learning: A systematic literature review. *Participatory Educational Research*, 8(4), 139–170. <http://dx.doi.org/10.17275/per.21.83.8.4>
- Λιοναράκης, Α. (2001). Ανοικτή και εξ αποστάσεως πολυμορφική εκπαίδευση: Προβληματισμοί για μία ποιοτική προσέγγιση σχεδιασμού διδακτικού υλικού. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Απόψεις και προβληματισμοί για την ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση* (σσ. 33–52). Προπομπός.
- Λιοναράκης, Α., Μανούσου, Ε., Χαρτοφύλακα, Α.Μ., Παπαδημητρίου, Σ., & Ιωακειμίδου, Β. (2020). Editorial: Διακήρυξη για την ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. *Open Education*, 16(1), 4–8. <https://doi.org/10.12681/jode.23741>
- Μανούσου, Ε. (2008). *Προδιαγραφές παιδαγωγικού πλαισίου για την εφαρμογή πολυμορφικής, συμπληρωματικής εξ αποστάσεως περιβαλλοντικής εκπαίδευσης* (Διδακτορική Διατριβή, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο). DOI: [10.12681/eadd/15961](https://doi.org/10.12681/eadd/15961)
- Μανούσου, Ε., & Χαρτοφύλακα, Α. (2020). Μορφές εκπαιδευτικού υλικού στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Στο Ε. Μανούσου κ.ά. (Επιμ.), *Θεματική Ενότητα ETA52* (σσ. 1–30). ΕΑΠ.
- Moore, M. G. (1989). Editorial: Three types of interaction. *American Journal of Distance Education*, 3(2), 1–7. <https://doi.org/10.1080/08923648909526659>
- Moore, M. G., & Kearsley, G. (2011). *Distance education: A systems view of online learning*. (3rd ed.). Cengage Learning.